

ВИЗНАЧЕННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА СТВОРЕННЯ СЛУЖБИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Л. В. Куделя, аспірант, Луганський національний аграрний університет

Дана стаття присвячується розкриттю доцільності створення служби безпеки на сільськогосподарських підприємствах Білокуракинського району. В статті на підставі спеціального опитування розглянуто наявність і стан служби безпеки. Запропоновано її оптимальний склад та визначено основні функції служби безпеки підприємства.

Ключові слова: безпека, служба безпеки, функції, складові, сільськогосподарські підприємства.

Постановка проблеми. Загальну інформацію про діяльність підприємств і ринки збуту сировини можна отримати з офіційних статистичних даних, але ця інформація не є повною і цілком корисною для підприємств. Інформація про стан підприємств та їх розвиток та наявність у них відповідних служб, які відповідають за безпеку підприємства та як знизити загрози діяльності сільськогосподарських підприємств є важливою на сьогодні. Інформацію про консультування та дорадчу діяльність підприємств можна фрагментарно знайти у фаховій літературі, проте важливість її практичного застосування та апробації вимагає ретельного дослідження. Необхідність цієї інформації є в тому що, вона дозволяє обґрунтовано оцінити стан економічної безпеки підприємства в цілому та стан функціональних складових безпеки, обумовлених відповідальністю матеріальних, фінансових, кадрових, техніко – технологічних потенціалів й організаційної структури підприємства його стратегічним цілям і завданням. Незалежну та об'єктивну інформацію про стан підприємств, допомогу ним з боку консультантів, потреби та проблеми розвитку, загрози економічній безпеці можна визначити на основі спеціального опитування та анкетування. Анкетування дозволяє дослідити стан безпеки підприємств, перспектив їх розвитку, можливостей і загроз, розширення сфер діяльності і номенклатури товарів і послуг підприємств і організацій. На базі спеціальних опитувань проводяться дослідження і аналіз сучасного економічного, виробничого, внутрішнього стану і інших аспектів і сфер діяльності підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

На підставі спеціальних опитувань можливо розробити, скорегувати власні стратегії підвищення стійкості і розвитку підприємства. Однак в сучасній фаховій літературі [5,7,9,11] такі дослідження висвітлюються рідко і не завжди достатньо. Перевага віддається, в основному, публікації офіційних статистичних даних [2] або посилань на них [1,7]. Зокрема в статтях про службу безпеки неюдота наявність служби безпеки на сільськогосподарських підприємствах [3,4,6,8,10] у теоретичному і прикладному аспектах потребують більш поглибленого вивчення. З метою висвітлення сучасного стану і досвіду діяльності аграрних підприємств було проведено спеціальне опиту-

вання і дослідження 11 сільськогосподарських підприємств Білокуракинського району Луганської області.

Постановка завдання, ціль – довести доцільність створення служби економічної безпеки в сільськогосподарських підприємствах, як основного інструменту управління нею. Запропонувати її оптимальний склад з чітким розподілом повноважень та обов'язків працівників. Визначити основні функції служби економічної безпеки сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу. Результати проведеного анкетування про наявність служби безпеки на сільськогосподарських підприємствах Білокуракинського району (рис. 1), показали, що відділ або служба безпеки на підприємствах відсутня. Служба (відділ) економічної безпеки сільськогосподарського підприємства – це спеціалізований підрозділ, що входить до складу його організаційної структури, діяльність якого спрямована на формування належного рівня економічної безпеки та нейтралізацію основних загроз, що можуть очікувати на підприємство в процесі здійснення його виробничо-господарської діяльності. Особливістю служби економічної безпеки сільськогосподарського підприємства є те, що вона повинна забезпечувати всебічний аналіз його внутрішнього і зовнішнього середовища і водночас сама є невід'ємним елементом внутрішнього середовища підприємства, будучи складовою його організаційної структури. Виступаючи самостійним суб'єктом внутрішнього середовища сільськогосподарського підприємства, служба економічної безпеки бере безпосередню участь у протіканні процесів, що у ньому відбуваються, а - отже, має вплив на формування параметрів його розвитку. На жаль, в сільськогосподарських підприємствах не поширена практика створення служб економічної безпеки, на мою думку, є однією з ключових проблем управління нею та зумовлює її низький рівень. Такий низький відсоток наявності служб економічної безпеки в сільськогосподар-

ських підприємствах, зумовлений наступними чинниками:

1) відсутністю розуміння в керівників сільськогосподарських підприємств важливості та необхідності управління процесом формування їх економічної безпеки;

2) нестачею ресурсів, передусім, фінансових та інтелектуальних, у сільськогосподарських підприємств та необхідних для створення відповідних служб економічної безпеки;

3) в багатьох випадках керівництво сільськогосподарських підприємств не вважає за необ-

хідне створення окремого структурного підрозділу для управління його економічною безпекою і доволі часто делегує виконання окремих функцій та завдань служби економічної безпеки іншим підрозділам підприємства.

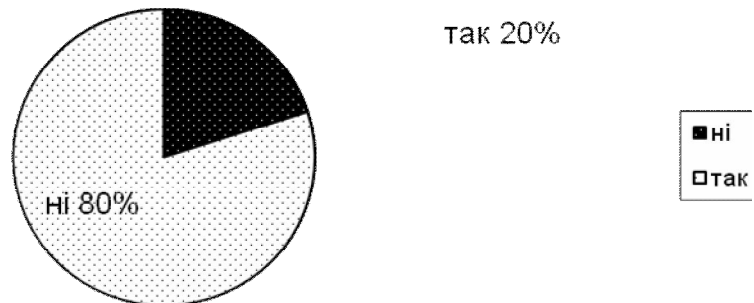

Рис.1. Наявність служб економічної безпеки на сільськогосподарських підприємствах Білокуракинського району

* джерело розраховано на основі даних опитування

Служба безпеки підприємства постійно виконує певний комплекс завдань і головними з них є такі:

1) охорона виробничо-господарської діяльності та захист відомостей, що вважаються комерційною таємницею даної фірми (підприємства, організації);

2) організація роботи з правового та інженерно-технічного захистукомерційних таємниць фірми;

3) запобігання необґрунтованому допуску й доступу до відомостей та робіт, які становлять комерційну таємницю;

4) організація спеціального діловодства, яке унеможливорює несанкціоноване одержання відомостей, віднесених до комерційної таємниці відповідної фірми;

5) виявлення та локалізація можливих каналів витоку конфіденційної інформації в процесі звичайної діяльності та за екстремальних ситуацій;

6) організація режиму безпеки за здійснення всіх видів діяльності, включаючи зустрічі, переговори й наради в рамках ділового співробітництва фірми з іншими партнерами;

7) забезпечення охорони приміщень, устаткування, офісів, продукції та технічних засобів, необхідних для виробничої або іншої діяльності;

8) організація особистої безпеки керівництва та провідних менеджерів і спеціалістів фірми.

Питання в сфері управління економічною безпекою сільськогосподарських підприємств повинні відноситися винятково до компетенції їх відповідних служб економічної безпеки. Перекладання їх функцій на інші структурні підрозділи сільськогосподарських підприємств є неправиль-

ним з огляду на наступні чинники:

- вони не мають у своєму складі спеціально підготовлених фахівців у сфері економічної безпеки сільськогосподарських підприємств;

- перекладання виконання основних функцій іншим структурним підрозділам сільськогосподарських підприємств не забезпечує повноцінного ефективного управління їх економічною безпекою, оскільки воно відбувається лише частково;

- реалізація перекладених на інші структурні підрозділи сільськогосподарських підприємств функцій економічної безпеки для них є похідними завданнями, першочергово їхні зусилля спрямовані на виконання безпосередньо своїх прямих обов'язків;

- це ускладнює організацію процесу контролю за діяльністю інших структурних підрозділів.

Формування належного рівня економічної безпеки сільськогосподарських підприємств є нічим іншим як об'єктивною вимогою часу. Вона є запорукою динамічного розвитку підприємства та всієї галузі сільського господарства як на регіональному, так і на загальнодержавному рівні. На жаль, її формування відбувається радше в хаотичному та стихійному порядку, ніж згідно з чітко розробленою заздалегідь програмою, що складається з логічної послідовності дій на шляху її досягнення. Така ситуація вимагає, у свою чергу, побудови чіткої системи управління економічною безпекою сільськогосподарських підприємств шляхом створення її спеціалізованих служб. Суттєвою перешкодою на шляху створення служб економічної безпеки може стати недостатнє усвідомлення серед керівників сільськогосподарських підприємств їх необхідності та важливості в процесі управління нею. Як свідчать дані опитування,

на запитання: “Чи доцільно на Вашому підприємстві створити службу економічної безпеки?”

50,5% респондентів дали стверджувальну відповідь. (рис. 2).

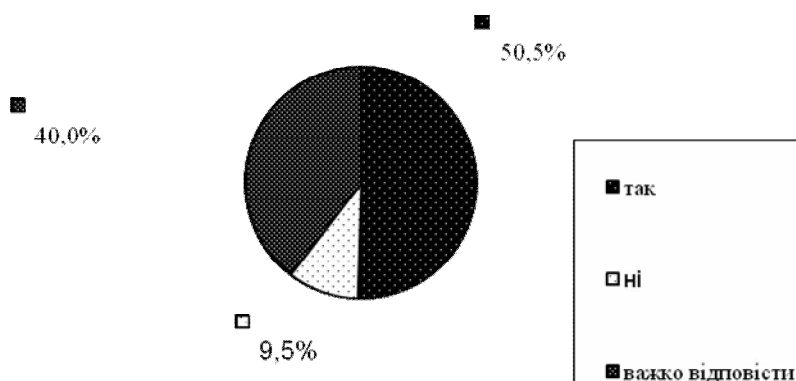

Рис. 2. Розподіл думок респондентів щодо доцільності створення служби економічної безпеки в сільськогосподарських підприємствах Білокуракинського району

* джерело розраховано на основі даних опитування

Концепція формування і функціонування механізму забезпечення економічної безпеки підприємства повинна передбачати гнучкість, бути інтегрованою та відкритою системою, що охоплює принципи, прийоми і способи, методи і методики, процедури, алгоритми і моделі, за допомогою яких забезпечується гармонізація інтересів підприємства з інтересами взаємодіючих з ним суб'єктів зовнішнього середовища. Інтереси під-

приємства можна визначити, як специфічну персоніфіковану категорію, котра спирається на такі поняття, як форма власності, організаційно - правова форма власності та інші. Запорукою забезпечення балансу між учасниками господарських відносин є сформована на основі зазначених понять ієрархія інтересів та можливостей всіх суб'єктів.

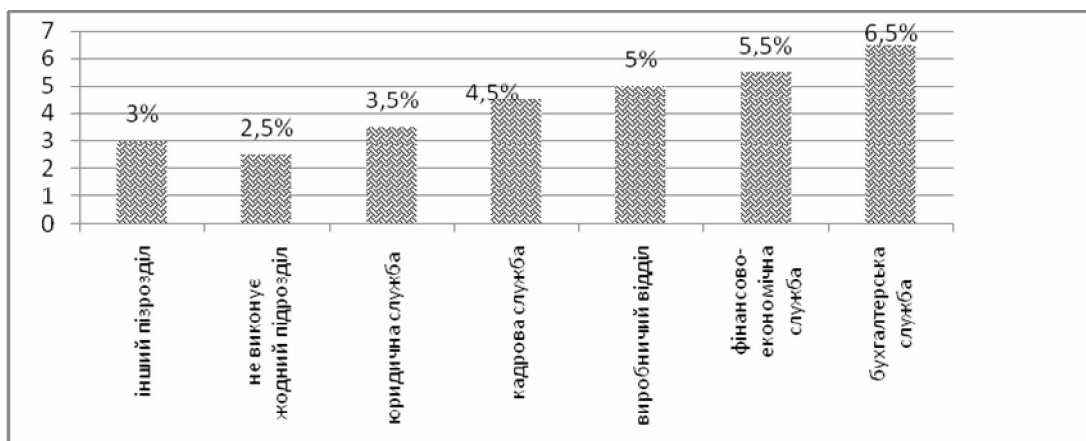

Рис. 3. Перекладання окремих функцій служби економічної безпеки іншим структурним підрозділам в сільськогосподарських підприємствах

* джерело розраховано на основі даних опитування

З огляду на це для сільськогосподарських підприємств першо-черговим є структуризація та визначення власне їх пріоритетних інтересів в контексті довгострокового розвитку підприємства та узгодження з інтересами інших учасників ринку. Формування системи управління економічною безпекою сільськогосподарського підприємства вимагає розробки чіткого плану. Цей процес є поступовим та складається з декількох основних етапів (рис.4). Широкий спектр елементів, що визначають та впливають на економічну безпеку підприємства ускладнює процес управління даним напрямком роботи і вимагає відповідних заходів, що стосуються готовності і спроможності

підприємства використовувати наявний у нього потенціал для забезпечення ефективного управління економічною безпекою. Вирішити дане завдання можна через: інсорсинг (insourcing) і аутсорсинг (outsourcing). Перший – орієнтує суб'єктів господарювання на використання внутрішніх ресурсів та можливостей щодо організації та управління економічною безпекою підприємства. Другий – передбачає залучення до співпраці спеціалізованих підприємств і організацій, які допомагають вирішувати завдання економічної безпеки підприємства. На перший погляд, використання технології аутсорсінгу дає можливість більш професійно підійти до управління економічною

безпекою сільськогосподарського підприємства, оскільки до вирішення цієї проблеми залучаються спеціалізовані установи, що мають у своєму розпорядженні кваліфіковані кадри. Враховуючи вище наведені ризики, зроблений висновок, що система управління економічною безпекою сільськогосподарських підприємств повинна базуватися, перш за все, на технології інсорсингу і передбачати створення відповідних організаційних структур безпосередньо всередині сільськогосподарських підприємств. Використання технології аутсорсингу може бути виправданим лише для малих сільськогосподарських підприємств, котрі не мають достатніх ресурсів для формування відповідних організаційних структур, а масштаби виробництва дозволяють управляти їх економічною безпекою в рамках консультацій ззовні.

Враховуючи вище наведені ризики, зроблений висновок, що система управління економічною безпекою сільськогосподарських підприємств повинна базуватися, перш за все, на технології інсорсингу і передбачати створення відповідних організаційних структур безпосередньо всередині сільськогосподарських підприємств. Використання технології аутсорсингу може бути виправданим лише для малих сільськогосподарських підприємств, котрі не мають достатніх ресурсів для формування відповідних організаційних структур, а масштаби виробництва дозволяють управляти їх економічною безпекою в рамках консультацій ззовні.

Основні цілі служби економічної безпеки: забезпечення здатності протистояти загрозам внутрішнього та зовнішнього середовища та керування роботою підприємства в цілому. Ця структура передбачає організацію підрозділів, що займаються безпосереднім захистом основних об'єктів загроз і одночасно здійснюють взаємодію з іншими структурними підрозділами підприємства, зовнішніми суб'єктами безпеки, від діяльності яких певною мірою залежить забезпечення економічної безпеки.

Служба безпеки постійно виконує певний комплекс завдань і головними функціями її є такі: охорона виробничо-господарської діяльності та захист відомостей, що вважаються комерційною таємницею даної фірми (підприємства, організації); організація роботи з правового та інженерно-технічного захисту комерційних таємниць фірми; запобігання необґрунтованому допуску й доступу до відомостей та робіт, які становлять комерційну таємницю; організація спеціального діловодства, яке унеможливорює несанкціоноване одержання відомостей, віднесених до комерційної таємниці; виявлення та локалізація можливих каналів витоку конфіденційної інформації в процесі звичайної діяльності та за екстремальних ситуацій; організація режиму безпеки за здійснення всіх видів діяльності, включаючи зустрічі, переговори й на-

ради в рамках ділового співробітництва підприємства з іншими партнерами; забезпечення охорони приміщень, устаткування, офісів, продукції та технічних засобів, необхідних для виробничої або іншої діяльності; організація особистої безпеки керівництва та провідних менеджерів і спеціалістів фірми; моніторинг внутрішнього та зовнішнього середовища сільськогосподарських підприємств; координація дій інших підрозділів підприємства; забезпечення пропускового та внутрішнього об'єктного режиму в приміщеннях; порядок несення служби; контроль дотримання режиму персоналом підприємства і партнерами (відвідувачами); участь у розробці основоположних документів (статуту, правил, внутрішнього розподілу, договорів тощо) з метою відображення в них вимог організації безпеки й захисту комерційної таємниці.

Структура відділу складається з таких посадових осіб: керівник, спеціаліст з моніторингу, спеціаліст-аналітик, ризик-менеджер. Контроль за виконанням посадових осіб та їх функціональних обов'язків покладений безпосередньо на керівництво сільськогосподарського підприємства і водночас всі життєво важливі управлінські рішення для підприємства повинні бути погоджені зі службою його економічної безпеки. Таким чином, в системі їх відносин виникає механізм, що базується на засадах взаємного контролю, від збалансованості якого залежить ефективність управління економічною безпекою сільськогосподарських підприємств в цілому.

IV Висновок В результаті проведеного дослідження розглянуто наявність служб економічної безпеки на сільськогосподарських підприємствах. Як показали результати опитування, що служба безпеки відсутня на сільськогосподарських підприємствах. Наявні загрози є реальними та їх реалізація може завдати підприємству шкоди. У цих умовах, незважаючи на відносну стабільність, розгалужену структуру та значний капітал, підприємство не може ефективно функціонувати, не вживаючи заходів безпеки. У той же час його безпека може бути забезпечена лише комплексним використанням усього арсеналу захисту всіма його підрозділами й установами на всіх етапах виробничого циклу, тому необхідна служба безпека сільськогосподарських підприємств.

Служба економічної безпеки є найважливішим елементом комплексної системи економічної безпеки суб'єкта підприємництва та займає високе становище в ієрархічній будові підприємства, організації, установи. Служба безпеки зможе вирішувати поставлені завдання за умов, якщо вона буде працювати як єдиний, невід'ємний, складовий механізм усього підприємства, коли її практичні дії щодо забезпечення безпеки бізнесу будуть відповідати його стратегічним цілям розвитку.

Список використаної літератури:

1. Богдан О. І. Михайлюк С. О. Дослідження інтересів підприємства щодо його економічної безпеки / О. І. Богдан, С. О. Михайлюк // Вісник економічної науки України. – 2009. – №1. – С. 36-38.
2. Статистичний щорічник Луганської області на 1 грудня 2011р. / Верховна Рада України.-офіц. вид. - 2011-.198с.
3. Кириченко О. А. Методологічні основи економічної безпеки суб'єктів господарювання в трансформаційній економіці / О. А. Кириченко, Ю. Г. Кім // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 12. – С. 53-65.
4. Коженювські Л. Безпека менеджерів. Суб'єктивні та об'єктивні аспекти безпеки: економічна безпека / Л. Коженювські // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – № 6. – С. 86
5. Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: [монографія] / Г. В. Козаченко, В. П. Пономарьов, О. М. Ляшенко – К.: Лібра, 2003. – 280с.
6. Лоханова Н. Система управління станом економічної безпеки підприємства: проблемні питання, концепція розвитку / Н. Лоханова // Економіст. – 2005. – №2. – С. 52–56.
7. Малик Я. Й. Економічна безпека України: внутрішні та зовнішні чинники: навчальний посібник / Я.Й. Малик, С. Д. Гелей, М. Д. Лесечко та ін. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2002. – 256 с.
8. Назаренко Д. В. Роль защиты экономической безопасности в обеспечении эффективной работы предприятия / Д. В. Назаренко // Бизнес-информ. – 2008. - № 9. – С. 45 4
9. Николаюк, С. І. Безпека суб'єктів підприємницької діяльності [текст]: курс лекцій / С. І. Николаюк, Д. Й. Никифорчук. – К.: КНТ, 2005. – 320 с.
10. Полянська А. С. Сучасні технології управління економічною безпекою сільськогосподарського підприємства / А. С. Полянська, Т. А. Троценкова // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. №28. – С. 164-168.
11. Судакова О.І. Служба економічної безпеки підприємства, як умова його сталого розвитку [Електронний ресурс] / О.І. Судакова. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/10_ENXXIV_2007/Economics/21877.doc .
12. Фоміна М. В. Сучасний економічний розвиток: загрози, проблеми, перспективи. [монографія] / М. В. Фоміна, В. В. Приходько, І.Г. Мішина. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2008. – 230с.

Данная статья посвящается раскрытию целесообразности создания службы безопасности на сельскохозяйственных предприятиях Белокуракинского района. В статье на основании специального опроса рассмотрено наличие и состояние службы безопасности. Предложено ее оптимальный склад и определены основные функции службы безопасности предприятия.

Ключевые слова: *безопасность, служба безопасности, функции, составляющие, сельскохозяйственные предприятия.*

This article is devoted to disclosure of expediency of creation of security service at the agricultural enterprises of the Belokurakinskoho district. In article on the basis of special poll existence and a condition of security is considered. It is offered it is optimum warehouse and it is defined the main functions of security service of the enterprise.

Keys words: *security, security sevice, functions ,components ,agricultural enterprises.*

Дата надходження до редакції: 15.04.2013 р.

Рецензент: д.е.н., професор Гончаров В.М.

УДК:338.27

ВИКОРИСТАННЯ СТАТИСТИЧНОГО МЕТОДУ ПРОГНОЗУВАННЯ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

О. П. Бутенко, доцент, Харківський національний університет будівництва та архітектури

У статті проаналізовані види прогнозів, обраний вид прогнозу, що відповідає вимогам сільськогосподарського підприємства, проведено розрахунок прогнозованого обсягу реалізації у залежності від обсягів продажів попередніх періодів сільськогосподарської продукції.

Ключові слова: *прогноз продажів, методи прогнозування, сценарії прогнозів, розрахунок продажів підприємства.*

Постановка проблеми та її зв'язки з практичними завданнями Для сільськогосподарських підприємств є складним і важливим завданням

удосконалення збуту продукції. На сучасний момент на сільськогосподарських підприємствах це питання підвищеної складності з урахуванням